	2. O‘zbekiston Respublkasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida. - T.:2017 yil 7 fevral, PF-4947-sonli Farmoni. 3. O‘zbekiston Respublikasi Konstitsiyasi. –T.: "O‘zbekiston", 2008. 4. Yo‘ldashev O‘.R., Usmonov, U., Qudratov O. Mehnatni muhofaza qilish. –T.: Mehnat, 2001. 5. Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni va xodimlar salomatligining boshqa xil zararlanishini tekshirish va hisobga olish to‘g‘risidagi Nizom. Vazirlar Mahkamasining qarori №286, 06.06.1997, –T.: 1997. 6. Ta’lim muassasalarida o‘quv-tarbiya jarayonida o‘quvchilar va talabalar bilan yuz bergan baxtsiz hodisalarni tekshirish va hisobga olish tartibi to‘g‘risida NIZOM. O‘zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to‘plami, -T.: 2011, 3-son, 29-modda. 7. Mehnat sharoitlarini baholash va mehnat sharoitlari bo‘yicha ish o‘rinlarini attestatsiya qilish uslubi. Mehnat vazirligi va Sog‘liqni saqlash vazirligi ishlab chiqqan, №247, 28.05.1996, –T.: 1996. **Elektron resurslar** 1. www.bilim.uz. 2. www.ziyo.edu.uz 3. www.mchs.gov.uz 4. www.google.uz.
7.	Fan dasturi Qarshi muhandislik iqtisodiyot instituti Uslubiy Kengashining 2024-yil ____dagi - sonli qarori bilan tasdiqlangan.
8.	**Fan(modul) uchun ma’sular:** Raximov O.D.- QarMII “Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi” kafedrasi mudiri. Tog’ayev J.X.- QarMII “Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi” kafedrasi katta-o‘qituvchisi.
9.	**Taqrizchilar:** R.Ruziyev–Viloyat mehnat inspeksiyasi boshlig‘i N. Mamatov- “Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi” kafedrasi v.b. dotsenti

Шомуратов З 11-курс (сиртқи)

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

“Tasdiqlayman”
Rektori O.SH.Bazarov
2024 y.

Ro‘yxatga olindi:
№ 07/02/003
2024 yil “27” iyun

“MEHNAT XAVFSIZLIGINI BOSHQARISH”

O’QUV DASTURI

Bilim sohasi:	1000000	-	Xizmatlar
Ta’lim sohasi:	1020000	-	Gigiyena va ishlab chiqarishda mehnat muhofazasi
Ta’lim yo‘nalishi:	61020200	-	Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi (sanoatda) (sirtqi)

Qarshi-2024

29

Fan (modul) kodi MXB		O'quv yili 2024-2025	Semestr 3	ECTS krediti 4	
Fan (modul) turi Tanlov		Ta'lim tili o'zbek		Haftalik dars soati	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)		Mustaqil ta'lim	Jami yuklama
	Mehnat xavfsizligini boshqarish	18		102	120

2.

I. Fanining mazmuni

Fanni o'qitilishdan maqsadi - bo'lajak mutaxassislarga ishlab chiqarish korxonalarida mehnat muhofazasini rejalashtirish va boshqarish orqali yuzaga keladigan xavflar kelib chiqish sabablarini, xususiyatlarini, oqibatlarini va ularni yo'qotish qoidalarini, xavfsiz ish sharoitlarini yaratish, xodimlarni himoya qilish va boshqa bir qancha mehnat muhofazasiga tegishli bo'lgan nazariy va amaliy bilim ko'nikmalarini o'rgatishdan iborat.

Fanning asosiy vazifalari - bo'lajak mutaxassislarga ishlab chiqarish korxonalarida mehnat muhofazasini to'g'ri rejalashtirish va boshqarish orqali xavflarni identifikatsiyalash va ularni o'rganish, ishlab chiqarish jarayonlarida xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratish, texnosferada kasb kasalliklarini kamaytiradigan va baxtsiz hodisalarning oldini oladigan chora-tadbirlarni o'rganish va boshqa muhim vazifalarni bajara oladigan bilim, ko'nikma va kasbiy malakaga ega mutaxassisni tarbiyalashga qaratilgan.

II. Asosiy nazariy qismi (ma'ruza mashg'ulotlari)

2.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-ma'ruza. Mehnatni muhofaza qilishni boshqarishga qo'yiladigan umumiy talablar

Mehnatni muhofaza qilish va sanoat xavfsizligini boshqarish organlari, mehnatni muhofaza qilish va sanoat xavfsizligi bo'yicha majburiyatlari. Mehnatni muhofaza qilish va xavfsizlik texnikasini boshqarish tuzilmasi.

2-ma'ruza. Mehnatni muhofaza qilish bo'yicha chora-tadbirlarni rejalashtirish

Tashkilotda mehnat sharoitlari va mehnatni muhofaza qilishni yaxshilash dasturlarini ishlab chiqish. Tezkor (operativ) rejalashtirish. Mehnatni muhofaza qilishni rejalashtirish bo'yicha kunlik tadbirlar, sanitariya-maishiy va davolash-profilaktika tadbirlari. Ijtimoiy-iqtisodiy faoliyat tadirlarini rejalashtirish.

3-ma'ruza. Mehnatni muhofaza qilishning huquqiy tashkiliy asoslari

Inson mehnat faoliyati haqida umumiy tushunchalar va uning ish sharoitlari. Mehnatni muhofaza qilish sohasidagi davlat siyosati. Mehnatni muhofaza qilishni davlat tomonidan tartibga solish. Xodimga mehnat sharoitlari bilan bog'liq kafolatlar va kompensatsiyalar.

4 -ma'ruza. Mehnatni muhofaza qilish to'g'risidagi qonun hujjatlarini ishlab chiqish va tasdiqlash tartibi.

Qonun osti hujjatlarining asosiy turlari mehnatni muhofaza qilish bo'yicha huquqiy hujjatlar. Texnik reglament. Qonunni buzganlik uchun javobgarlik.
Ish beruvchining mehnatni muhofaza qilish sohasidagi huquq va majburiyatlari. Xodimning mehnatni muhofaza qilish sohasidagi huquq va majburiyatlari
.

III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlarning mavzulari

1. Mehnatni muhofaza qilish tizimini boshqarish bo'yicha namunaviy nizomni o'rganish.
2. "Mehnat muhofazasi to'g'risida"gi qonunning mohiyati va mazmunini o'rganish.
3. "Mehnat kodeksi"ning mohiyati va mazmunini o'rganish.
4. "Sanitariya nazorati to'g'risida"gi qonun bandlarini o'rganish.
5. Sonoat korxonalarida mehnat muhofazasi bo'yicha rejalarni ishlab chiqishni o'rganish.

IV. Mustaqil ta'lim tashkil etishning shakli va mazmuni

Mehnat xavfsizligini boshqarish fanining mustaqil ish mavzulari

1. Mehnat muhofazasi muammolarini o'rganishga katta hissa qo'shgan jahon va vatanimiz olimlari va ularning asosiy ilmiy-amaliy ishlari.
2. Xavflarni kvantifikatsiyalash sonli, balli va boshqa uslublarini tahlil qilish.
3. Xavfsizlikni ta'minlash tamoyillari va uslublarini tahlil qilish.
4. Faoliyatning turli bosqichlarida xavfsizlik shartlarini tahlil qilish.
5. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashning ergonomik ko'rsatkichlarini tahlil qilish
6. Ish o'rnini tashkillashtirish talablari.
7. Inson antropometrik ko'rsatkichlarining faoliyat xavfsizligiga ta'siri.
8. Faoliyat xavfsizligini ta'minlashda psixologik omillarning ahamiyati.

9. O'zbekiston Respublikasida mehnatni muhofaza qilishni ta'minlash sohasida qabul qilingan qonun va meyoriy hujjatlar tizimi.
10. Mehnat muhofazasi fani bo'yicha glossariy tuzish.
11. Insonning fiziologik va psixologik tavsiflarining xavfsizlikni ta'minlashdagi ahamiyati
12. Odam anatomiyasi (antropometrik parametr-larining) xavfsizlikni ta'minlashdagi ahamiyati.
13. Mehnat muhofazasini ta'minlashga oid xalqaro tajriba va izlanishlar taxlili.
14. Mehnat muhofazasini ta'minlashga oid chet davlatlarda qabul qilingan qonunlar va meyoriy hujjatlar taxlili.
15. O'zbekiston Respublikasi "Mehnatni muhofaza qilish to'g'risida"gi qonunning mohiyati va uning mazmuni.
16. Mashina va mexanizmlar uchun texnika xavfsizligi talablari keltiriladigan meyoriy hujjatlar tizimi.
17. Davlat yong'in xavfsizligi xizmati.
18. Respublika bo'yicha yong'inlar sodir bo'lishi va ularda ko'riladigan zararlar to'g'risida statik ma'lumotlar taxlili.
19. Yong'indan himoyalanishning zamonaviy texnik vositalari.
20. O'zbekiston Respublikasi "Xavfli sonoat obyektlarida sonoat xavfsizligi to'g'risida"gi qonunning mohiyati va uning mazmuni
21. Mehnatni muhofaza qilish sohasidagi xizmatlar bozorini yanada rivojlantirish to'g'risida Uzbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017 yil 27 apreldagi 246-son qarori mohiyati va uning mazmuni
22. Ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalarni va xodimlar salomatligining boshqa xil zararlanishini tekshirish va hisobga olish to'g'risidagi nizomni tasdiqlash haqidagi O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining1997 yil 6 iyundagi 286-son qarorining mohiyati va uning mazmuni.
23. O'zbekistan Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 7 yanvarda 2000 yilda 870- son bilan ruyxatga olingan Mehnat muhofazasi bo'yicha yo'riqnoma ishlab chiqish tartibi.

	24 Mehnat kodeksi mohiyatining mohiyati va uning mazmuni. 25 Mehnat muhofazasi bo‘yicha o‘qitishni tashkil etish bo‘yicha GOST 12.0.004-90 ning mohiyati va uning mazmuni. 26 O‘zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi tomonidan 2000 yil 7 yanvarda 870-son bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan mehnat muhofazasi bo‘yicha yo‘riqnomalarni ishlab chiqish to‘g‘risida Nizomning mohiyati va uning mazmuni. 27. “Xavfli ishlab chiqarish obyektlarining sanoat xavfsizligi to‘g‘risida” gi qonun bandlarini o‘rganish. 28. “Chiqindilar to‘g‘risida” gi qonun bandlarini o‘rganish. 29. “Sanitariya nazorati to‘g‘risida”gi qonun bandlarini o‘rganish. 30. “Fuqarolar sog‘lig‘ini saqlash to‘g‘risida”gi qonun bandlarini o‘rganish. 31.Tashkilotlardagi mehnatni muhofaza qilish va sanoat xavfsizligini boshqarishdagi xavfli obyektlari. 32. Mehnatni muhofaza qilish va sanoat xavfsizligini boshqarishni xududiy, ishlab chiqarishdagi darajasi. 33. Korxonalarda ishchilarni mehnatini muhofaza qilishni tashkillashtirish. 34. Ish joylarini sharoitiga ko‘ra attestatsiya qilish, korxonalardagi mehnatni muhofazalash ishlari bo‘yicha sertifikatsiyalash. 35. Davlatimizda va chet ellardagi hayot faoliyati xavfsizligining madaniyatini holati. 36. Mehnat muhofazasining madaniyatini umumiy tavsifi, uning tarixiy, falsafiy, ijtimoiy va diniy asoslari. 37. Hayot faoliyati xavfsizligining madaniyatini tashkil etish obyektlari.
3.	**V. TA’LIM NATIJALARI (KASBIY KOMPETENSIYALARI)**
	Talaba bilishi kerak: -mehnat muhofazasi sohasida qabul qilingan normativ huquqiy xujjatlarning asosiy talablari; -mehnat muhofazasi sohasida rahbar xodimlar va fuqarolarning huquq va burchlari; -mehnat turlari va klassifikatsiyasi; -baxtsiz xodisalar va kasb kasalliklari kelib chiqish sabablari;

	-ishlab chiqarish sanitariyasi va gigiyenasi asoslari haqida tasavvurga ega bo‘lish; -tabiiy, texnogen va ekologik xususiyatli favqulodda vaziyatlarning umumiy tavsiflari; -yong‘in va elektr xavfsizligi talablari -umujamoa shaxsiy himoya vositalarining turlari va ulardan foydalanish. -favqulodda vaziyatlarda o‘z-o‘ziga va o‘zaro tibbiy yordam ko‘rsatish qoidalari va tartibini; -sanoat karxonalarida yong‘in xavfsizligi va elektr xavfsizligiga qo‘yiladigan talablar; -texnika xavfsizligi qoidalari va meyorlari
4.	**VI. TA’LIM TEXNOLOGIYALARI VA METODLARI:**
	-ma’ruzalar; -interfaol keys-stadilar; -seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); -guruhlarda ishlash; -taqdimotlarni qilish; -individual loyihalar; -jamoa bo‘lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.
5.	**VII. KREDITLARNI OLISH UCHUN TALABLAR:**
	joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat yozma ishni muvaffaqiyatli topshirish
6.	**Asosiy adabiyotlar**
	1. B.M. Xolbayev, O.D.Raximov N.I.Maxmatqulov. Hayot faoliyati xavfsizligi Oliy o‘quv yurtlari uchun darslik –T.:”, 2020, -344 bet, 2. E.I.Ibragimov, S.Gazinazarova, O.R.Yuldashev. Mehnat muhofazasi maxsus kursi. Amaliy mashg‘ulotlar. O‘quv qo‘llanma.-T.: TIMI – 2014. 3. E.I.Ibragimov, S.Gazinazarova, O.R.Yuldashev. Mehnat muhofazasi maxsus kursi. Darslik.-T.: TIMI, 2014.-536 b. 4. N.N. Karnaux, Oxrana truda: uchebnik dlya prikladnogo bakalavriata — M: Izdatelstvo Yurayt, 2014. — 380 c. 5. *Chepelev, N.I.*Upravleniye oxranoy truda v organizatsii: ucheb. posobiye– Krasnoyarsk, 2018. – 175 s 6. O‘. Yo‘ldoshev va boshqalar. Mehnatni muxofaza qilish. -T.: Mehnat, 2005. 7. Yormatov G‘., Isamuhamedov Yo. Mehnat muhofazasi. -T.: O‘zbekiston, 2002. – 384 b. **Qo‘shimcha adabiyotlar** 1. Mirziyoyev SH.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. - T.: “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 488 b.